

**Barbara Ruszczyc, Aleksandra
Majewska, Tomasz Górecki, Marek
Barański, Zbigniew Doliński, Pahor
Labib, Osama Said Hafes**

Tell Atrib (Egipt). Kom Sidi Youssef

Informator Archeologiczny : badania 15, 314-315

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Badania prowadzili: dr Barbara Ruszczyk - archeolog, kierownik misji, mgr Aleksandra Majewska i mgr Tomasz Górecki - archeolodzy, inż. Marek Barański - architekt oraz Zbigniew Doliński - fotograf. Komitet Koptyjski reprezentował Pahor Labib, Departament Starożytności - Osama Said Hafes.

Sezon wykopaliskowy w Tell Atrib trwał od 12. X. do 16. XI 1980 r. Kontynuowano prace w północnej części komu. Skoncentrowały się one głównie na przedłużeniu wykopu ubiegłorocznego w kierunku wschodnim o 6 m, jak również na poszerzeniu go ok. 1 m w kierunku południowym. Miało ono na celu wyeksplorowanie jak największej części znajdującego się tam zasypiska. Poza tym został pogłębiony cały wykop: w części zachodniej o ok. 40 cm, na długości 22 m, w części wschodniej doszliśmy do poziomu pól uprawnych.

W odległości 10 m od zachodniego krańca wykopu zarysowały się przy południowej ścianie ślady konstrukcji z cegły mułowej, a 2,5 m dalej, w kierunku wschodu, podobne - różniące się od pierwszych tym, że na ich powierzchni zachowała się słabo widoczna warstewka z drobnych fragmentów tłuczonego wapienia.

Stwierdzony w czasie zeszłorocznej kampanii w północnej ścianie trzon kolumny został całkowicie odsłonięty i okazał się być dolnym fragmentem. Wykonany jest z czerwonego granitu i zachowany na długości 1,19 m.

Przeprowadzono także sondaż o szerokości 3,20 m i głębokości ok. 1 m, równoległe do głównego wykopu /wg osi północ-południe/. Jego celem było odsłonięcie zachodniej krawędzi muru z cegły mułowej, widocznego wyraźnie na północnej ścianie komu od strony pól uprawnych. W tym samym celu zaistniała konieczność usunięcia ziemi i rumowiska u podnóża komu. Prace te zmierzały do odsłonięcia posadowienia muru. Udało się stwierdzić, że widoczny w tej chwili fragment muru długości 5 m opada lekkim skosem ku zachodowi. Przykrywająca go warstwa była złożona z drobnych fragmentów ceramiki mieszanej z rozbitą cegłą mułową.

W związku z koniecznością pogłębienia wykopu zostały rozebrane, całkowicie lub częściowo, odkryte w zeszłym roku piece do wypalania wapna. Podczas rozbiórki pieca, leżącego przy północnej ścianie, natrafiono pod nim na analogiczną, starszą konstrukcję.

Główne prace skoncentrowały się we wschodniej części wykopu. Celem ich było wyjaśnienie, uchwyconych w końcu zeszłego sezonu, konstrukcji.

Jak już powiedziano, wykop został przedłużony o 6 m ku wschodowi. Po zdjęciu górnej warstwy przemieszanej /ok. 1,5 m/ i kulturowej bardzo bogatej w znaleziska ceramiczne i monety, zostały odkryte konstrukcje posadowione na tym samym poziomie i analogiczne do zeszłorocznych. Jak można obecnie stwierdzić, są one ułożone wg osi N-S i występują na

całej szerokości wykopu. Widoczna jest również wyraźnie ich kontynuacja w kierunku N-S. Stanowią one dolne partie architektoniczne. Między dwoma fragmentarycznie zachowanymi, wąskimi /na szerokość jednej cegły/ murkami znajdowała się warstwa wypełniska, złożona z nieregularnie ułożonej cegły palonej, ziemnej i fragmentów wapienia połączonych gliną. Założenia te mają długość 3,20 m. W krańcu północno-zachodnim przylega do nich posadowienie wykonane z cegły palonej, opadające skośnie ku zachodowi. Robi to wrażenie, jakby konstrukcja ta zapadła się czy osiadła na mokrym podłożu. Zachowało się tutaj kilka płytek marmurowych, leżących in situ. Dało się również prześledzić "fundamenty" złożone w niższej części z grubej warstwy ubitej gliny o średniej wysokości 1,20 m, na której umieszczona została warstwa tłucznia wapiennego od 20 do 30 cm, nad nią zaś - 10 cm tłucznia z cegły palonej. Ten sam typ podmurówki został odkryty w przeprowadzonym w 1969 roku sondażu od południowej strony komu. Na wschód od omówionej konstrukcji znaleziono równoległe do niej usytuowany, fragment posadzki z płaskich kwadratowych cegieł. Ma on wyraźną kontynuację w kierunku południa. Widoczne są trzy kolejno na siebie nałożone warstwy cegieł. Tuż przy wschodniej krawędzi wykopu został odsłonięty prawdopodobnie fragment muru lub posadowienie wyżej położonej konstrukcji. Interesujące jest wyraźne jego nachylenie ku wschodowi. Górna jego partia znajduje się o 1 m wyżej od poziomu posadzki ceglanej. Na ustalenie terminus post quem pozwala znalezienie w najgłębszej części wykopu, w środkowym jego odcinku, w warstwie znajdującej się poniżej opisanych fundamentów, monet z okresu Dioklecjana.

W środkowej partii wykopu, w narożniku południowo-zachodnim zostało odkryte duże naczynie zasobowe in situ. Zachowało się ono w swej dolnej partii i ma średnicę 70 cm. Ze znalezisk na pierwszy plan wysuwa się zespół fragmentów dekoracji architektonicznych, analogicznych do znalezisk zeszłorocznych. Kilka z nich posiada ślady złocenia. Drugim ważnym znaleziskiem jest zespół monet, przeważnie późnych. Tak jak w roku ubiegłym, wydobyto wiele fragmentów ceramiki koptyjskiej malowanej, z których część łączy się z odkrytymi w zeszłym roku. Interesujący jest zespół lampek późnorzymskich. Na uwagę zasługuje również odkrycie dalszych fragmentów marmurowych płyt zdobionych krzyżem, analogicznie do odkrytych w poprzednim sezonie.

Przebieg obecnego sezonu wykopaliskowego wyraźnie wskazał kierunek, w którym powinny być prowadzone prace następnej kampanii. Pozwolił na związanie w logiczną całość odkryć przeprowadzonych dotychczas na komie Sidi Youssef.

WĘGLEWSKIE HOLENDRY, gm. Golina Muzeum Okręgowe
woj. konińskie w Koninie
Stanowisko 4

Badania prowadził mgr Krzysztof Gorczyca. Finansował WZIR w Koninie. Pierwszy sezon badań. Osada kultury pucharów lejkowatych /faza III/.